

Omistajaohjauksesta vastaava ministeri Sirpa Paatero

Valtioneuvoston ilmasto- ja energiapoliittinen ministerityöryhmä

Arvoisat ministerit,

Suomalaiset järjestöt vaativat ilmastokestävää valtion omistajaohjauspolitiikkaa

Suomen hallitus on nostanut ilmastomuutoksen prioriteetikseen. Ilmastomuutoksen merkittävyys näkyy hallitusohjelmassa ja on myös käynnissä olevan Suomen EU-puheenjohtajakauden keskeinen teema.

Myös valtion omistajaohjauksen on oltava ilmastokestävää. Omistajaohjaukseen pitää omistajaohjauspolitiikkaa päivitettäessä tuoda ilmastokestävyyden peruspilarit:

- omistajaohjauspolitiikka heijastaa hallitusohjelmaa eli **edistää kestäväää kehitystä ja erityisesti luonnon monimuotoisuutta, fossiilisesta energiasta luopumista ja siirtymää puhtaan teknologiaan,**
- valtionyhtiöille asetetaan velvollisuus **raportoida ilmastoriskeistä ja laatia aikataulutettu tieteeseen pohjautuva suunnitelma toiminnan sopeuttamisesta 1,5 asteen lämpötilarajaan,**
- hallitusten jäsenten nimityksissä korostuu **soveltuvuus ja saavutukset ilmastokriisin pysäyttämisessä,** erityisesti silloin kun yrityksen toiminta on uhka ilmastolle, ja
- valtionyhtiöiden **lobbauskäytännöt tuodaan raportoinnin piiriin.**

Valtion omistajaohjauspolitiikkaa koskeva periaatepäätös vuodelta 2016 asettaa vastuullisuuden valtionyhtiöiden perusarvoksi, ”Valtionyhtiöiden on näytettävä esimerkkiä arvojohtamisesta ja yhteiskuntavastuusta...”

Tämä ei enää riitä, vaan valtion omistamiin yhtiöihin on kohdennettava hallitusohjelman tavoitetaso, jossa vaaditaan luonnon monimuotoisuuden tukemista, 1,5 °C ilmastotavoitteen mukaisia toimia ja kivihiilen käytöstä luopumista vuoteen 2030 mennessä.

Hallitusohjelmassa kirjataan, että omistajaohjauksen roolia vahvistetaan. Osana roolin vahvistamista omistajaohjauspolitiikkaan pitää kirjata hallitusohjelmasta tulevat ilmastokestävän omistajaohjauksen periaatteet ja niihin liittyvät ohjauskeinot.

Hallituksen selkärangan, omistajaohjauksen roolin vahvuuden ja hallitusohjelman pitävyyden testiyhtiöitä ovat mm. Fortum Oyj, Vapo Oy, Neste Oyj, Finnfund, Metsähallitus Metsätalous Oy ja Kemijoki Oy. Fortumin on varmistettava Uniperin hiilivoimalaitosten sosiaalisesti oikeudenmukainen alasajo vuoteen 2030 mennessä. Vapon liiketoiminnalle pitää laatia suunnitelma turpeen kaivuusta luopumiseksi. Nesteen on hiilijalanjäljessään huomioitava puun tai biomassan hankinnan päästöt

koko arvoketjussaan ja luovuttava palmuöljypohjaisten jakeiden ja tuotteiden hyödyntämisestä. Lisäksi on varmistettava, että Metsähallitus Metsätalouden tulostavoite sekä koko Metsähallitusta koskeva nielutavoite tukevat Suomen ilmastotavoitteita sekä luonnon monimuotoisuuden suojelua. Kemijoki Oy:n on luovuttava Sierilästä, sillä Kemijoen viimeisten rakentamattomien osien valjastaminen tuhoaisi jokiluonnon ja aiheuttaisi metaanipäästöjä.

Valtionyhtiöt ovat Suomen käyntikortti maailmalla. Niiltä on edellytettävä valtion ympäristöpoliittisten tavoitteiden integroimista strategiaan ja toimintaan. Valtion ei tule piiloutua "kädet irti" -lähestymistavan taakse, vaan tosiasiallisesti varmistaa, etteivät yhtiöt pahenna ilmasto- ja monimuotoisuuskriisiä.

Kaikki hallituspuolueet ovat sitoutuneet ennen vaaleja ilmastokestävään valtion omistajaohjauspolitiikkaan, joka on linjassa 1,5 asteen tavoitteen kanssa ja vauhdittaa fossiilisten polttoaineiden alasajoa sekä hiilivarastojen ja -nielujen suojelua ja kasvattamista.¹ **Nyt on aika lunastaa lupaukset.**

Pyydämme että omistajaohjauksesta järjestetään julkinen keskustelutilaisuus.

Helsingissä 10.9.2019

Greenpeace

Maan ystävät

Natur och Miljö

Suomen luonnonsuojeluliitto

WWF

Lisätietoja antaa Raija-Leena Ojanen, oikeudellinen neuvonantaja WWF Suomi

raija-leena.ojanen@wwf.fi

¹ Korvaamaton-kampanjan kysely, 2019: <https://www.korvaamaton.fi/wp-content/uploads/2019/03/Ovatko-puolueet-tosissaan-15-asteen-kanssa-yhteenvedo-nykyisten-eduskuntapuolueiden-ilmastolinjauksista.pdf>.

Taustoitusta omistajaohjauspolitiikan päivittämiseen

Kaikkien yritysten on luotava tieteeseen perustuvaa sopeuttamissuunnitelma, joka on yhteensopiva 1,5 ° C: n ilmastotavoitteen kanssa ja johon sisältyy omaisuuseräkohtainen tiekartta.

Kaikkien valtion salkussa olevien yhtiöiden on sitouduttava mukauttamaan liiketoimintamallinsa Pariisin sopimukseen. Tämä tarkoittaa aikataulutettuja ja ilmastotutkimuksen tuottamaan näyttöön perustuvia tavoitteita, jotka on muodostettu tulevaisuuteen katsovien ilmastoskenaarioanalyysien pohjalta. Tällä on välittömiä vaikutuksia erityisesti yrityksiin, jotka osallistuvat hiilen ja turpeen talteenottoon ja polttamiseen, mutta vaatimusten tulee koskea kaikkia yrityksiä.

Kansainvälisen energiajärjestön IEA:n mukaan kivihiilen alasajon tulee tapahtua OECD-maissa vuoteen 2030 mennessä, jotta Pariisin sopimuksen mukaiseen aikatauluun päästään. Euroopan unionissa neljäsosa jo toiminnasta olevista hiilivoimaloista on suljettava ennen vuotta 2020 ja edelleen 47 % täytyy sulkea vuoteen 2025 mennessä. Tämä tarkoittaa, että kolme neljäsosaa EU:n hiilivoimaloista on oltava suljettuna vuoteen 2025 mennessä.

Pariisin sopimuksen henkeä kunnioittaen turve on ruskohiileen verrattavissa oleva polttoaine. Turve on "Suomen oma ruskohiili", jonka osalta valtionyhtiöiden toiminnassa tulee myös soveltaa 2030 aikarajaa, jotta ilmastotavoitteet voisivat toteutua.

Valtion omistamien yhtiöiden on puututtava Scope 1, 2 ja 3 -päästöihin. Scope1 ja 2 -päästöjä käytetään arvioimaan välittömiä kasvihuonekaasupäästöjä yrityksen omistamista tai hallinnoimista lähteistä sekä ostetun sähkön tuottamisesta aiheutuvia välillisiä päästöjä. Kuitenkin monissa tapauksissa Scope 3 -päästöt, eli sellaiset välilliset päästöt, jotka syntyvät yrityksen arvoketjussa, muodostavat leijonanosan yrityksen päästöjalanjäljestä.

Scope 3 -määritelmän tulisi seurata Greenhouse Gas -protokollaa. Fortumin tapauksessa tämä tarkoittaa, että osakkuus- ja tytäryhtiöiden päästöt on otettava huomioon. Nesteen kaltaisille yrityksille Scope 3:n tarkoittaisi vastuullisuutta koko arvoketjussa, mukaan lukien raaka-aineiden hankinnasta aiheutuvat päästöt, jotka puun tai biomassan tapauksessa oikeinmerkittynä usein muodostavat suurimman osan arvoketjun päästöistä.

Valtion on vahvasti käytettävä omistajaohjauspolitiikan valtuuksia ja osakkeenomistajalle kuuluvia oikeuksia ilmastonmuutoksen hillintään. Valtioneuvoston salkunhoitajille on annettava valtuus asettaa konkreettisia vaatimuksia yrityksille.

Valtion on edellytyksenä johdon vastuuvapauden myöntämiselle varmistettava, että yhtiön suunnitelmien tavoitteet ja aikarajat ovat linjassa 1,5 ° C ilmastotavoitteen kanssa ja että suunnitelmien toteutuminen etenee aikataulun mukaisesti.

Valtioneuvoston kanslia käyttää merkittävää valtaa hallitusten nimitysten kautta yrityksissä. Pelkästään vuonna 2018 valtioneuvoston kanslia esitti hallituksen jäsenehdokkaita 31 yhtiön nimitysvaltiokunnille tai yhtiökokouksille. Valtion on ehdotettava henkilöitä, joiden aiempi toiminta osoittaa, että ovat halukkaita ja kyvykkäitä tekemään päätöksiä, joilla hillitään ilmastonmuutosta. Kaikkien hallitusten jäsenten nimitysten tulee näin ollen heijastaa soveltuvuutta ja saavutuksia ilmastonmuutoksen lieventämisessä.

Valtionyhtiöiden yhteiskunnallisen vaikuttamisen on oltava avointa ja linjassa asetettujen ilmastotavoitteiden kanssa.

Yhtiöiden lobbaus voi todella haitata Pariisin sopimusta hajottamalla ilmastopolitiikkaa. Valtionyhtiöille ei voi olla hyväksyttävää, että ne käyttävät vaikuttamiskanaviaan, mm. toimialajärjestöjä, heikentääkseen päästöjä leikkaavan poliittisen kehyksen perustaa. Sijoituskohteena olevien yritysten tulisi olla velvoitettuja raportoimaan suorat ja epäsuorat lobbauskäytäntönsä. Lobbausjalanjäljen pitäisi olla julkinen samoin kuin mm. hiilijalanjälki ja verojalanjälki.